

Läkemedelshantering intraoperativt

Riksföreningen anser och rekommenderar

Läkemedelshantering intraoperativt

Antagen 2018-01-14

Reviderad 2025-01-10

Riksföreningen för operationssjukvård

rfop@rfop.com

www.rfop.se

Inledning

Följande rekommenderade riktlinjer har utarbetats av kvalitetsrådet på uppdrag av Riksföreningen för operationssjukvård. Sjuksköterskans kärnkompetenser och kompetensbeskrivning för operationssjuksköterskor är dokument som ligger till grund för rekommendationerna. Intentionen med dokumentet är att varje patient ska få en god och säker vård som vilar på kvalitet utifrån evidens samt skapa god arbetsmiljö för operationssjuksköterskor och medarbetare i teamet. Detta dokument kan med fördel användas som grund för verksamhetens riktlinjer.

Bakgrund

Under ett kirurgiskt ingrepp ansvarar operationssjuksköterskan för en säker läkemedelshantering och att föreskrivna kontroller utförs. I dessa kontroller ingår att ansvara för att det är rätt patient, rätt läkemedel, rätt dos, rätt tidpunkt och rätt administrationssätt. Dessutom ingår att säkerställa maximal dos och kontraindikationer. Annan personal får biträda en operationssjuksköterska med att utföra enstaka arbetsuppgifter vid iordningställande och administrering av läkemedel. Sjuksköterskestudenter som genomgår verksamhetsförlagd utbildning inom kirurgisk verksamhet får iordningställa och administrera läkemedel under tillsyn av ansvarig operationssjuksköterska. Om det är nödvändigt till följd av tekniska krav, sterilitetskrav, eller liknande, får en annan sjuksköterska eller läkare än den som iordningställt ett läkemedel ta ansvar för att administrera det till patienten. Ansvarsfördelning och tillvägagångssätt i sådana fall skall framgå i den lokala instruktionen för läkemedelshantering.

Läkemedelshantering i den perioperativa vården har identifierats som en verksamhet med hög risk för allvarliga händelser vilka kan resultera i lidande för patienten och kostnader för samhället. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården reglerar tillämpning på läkemedelshantering. Med läkemedelshantering avses ordination, iordningställande, administrering, rekvisition och förvaring av läkemedel. Verksamhetschefen skall fortlöpande följa upp läkemedelshantering och bör minst en gång per år genomföra en extern kvalitetsgranskning av processer och rutiner kring läkemedelshantering. Målet för säker intraoperativ läkemedelshantering ska bygga på följande faktorer rätt patient, rätt läkemedel, rätt dos, rätt tidpunkt och rätt administrationssätt.

Problembeskrivning

Beredning, administrering och hantering av läkemedel i det sterila fältet är faktorer som påverkar en säker läkemedelshantering. Arbetsmiljö, tidspress, akuta situationer och långa operationer kan leda till trötthet och att misstag sker. Miljön i operationsrummet kan även de vara bidragande faktorer: buller och distraherande ljud, bristande ljus och otydlig kommunikation genom munskydd för en säker läkemedelshantering. Handhavande såsom inkonsekvent märkning av läkemedel med etiketter, läkemedel som hanteras av flera personer och avlösning av operationssjuksköterska under pågående operation kan leda till felaktig läkemedelshantering och patienten kan få vårdrelaterade skador.

Martindale
Pharma
0,1 mg/ml
Adrenalin

Riksföreningen rekommenderar:

Upprätta rutiner på arbetsplatsen angående hantering av biologiska preparat utifrån patientsäkerhet, sekretess, teamarbete, kommunikation och hygien. Riksföreningen för operationssjukvård rekommenderar att checklista för Säker Kirurgi 2.0 alltid används som led i arbetet för att optimera patientens säkerhet.

- Ansvarig kirurg ska skriftligt ordinera planerade läkemedel som ska användas perioperativt
  - Dokumentation sker fortlöpande under ingreppet. Klargör ordinationer som innehåller förkortningar, symboler och liknande, med ansvarig kirurg, för att undvika missförstånd
  - Kontrollera namn, styrka, läkemedelsform, dos och utgångsdatum
  - Märk alla läkemedel
  - Muntlig ordination kan ske i situationer då patienten behöver läkemedel vid omedelbar behandling, detta bör dokumenteras så snart som möjligt. Om läkemedel behöver iordningställas och administreras under pågående ingrepp sker detta på samma sätt som beskrivits under rubriken preoperativt
  - Operationssjuksköterskan ska inhämta information om eventuell överkänslighet
  - Bekräfta att läkemedel ligger i en hel ampull/behållare /infusionspåse
  - Utför en visuell inspektion av läkemedlet dvs. partiklar, missfärgning
  - Maximal dos bekräftas med teamet. FASS och lokala riktlinjer ska finnas tillgängliga i operationssalen och följa tillverkarens rekommendation för hantering av läkemedel
  - Operationssjuksköterskan i det sterila området förbereder sprutor och infusionspåsar för läkemedel genom att märka dessa med etiketter
  - Etiketten ska märkas med patientens identitet, läkemedel, styrka och dos
  - Iordningställande av läkemedel kan även ske utanför det sterila området men hanteras sterilt
  - Överför ett läkemedel i taget till det sterila området
  - Läkemedel som ska blandas ska iordningställas i slutna system
-

-
- Undvik att störa eller avbryta den som iordningställer läkemedel, samt undvik avlösning under pågående läkemedelshantering
  - Spara alla läkemedelsförpackningar tills operationen är avslutad, Överblivna läkemedel samt behållare omhändertas som läkemedelsavfall och sorteras enligt lokal anvisning
  - Ta läkemedlet i nära anslutning till administrering som möjligt
  - Stäm av med ansvarig kirurg och kommunicera aktivt dvs. läs högt läkemedelsnamn, styrka, dos innan läkemedlet administreras till patienten
  - Informera anestesijuksköterska eller -läkare om läkemedelsadministrering
  - Dokumentation av administrerade läkemedel sker kontinuerligt under ingreppet
  - Observera biverkningar och dokumentera dessa
  - Omärkta läkemedel och vätskor i det sterila området får inte förekomma och ska kasseras
  - Vid avslut eller avlösning av instrumenterande operationssjuksköterska verifieras framtagna läkemedel visuellt samt verbalt och överrapporteras enligt SBAR
  - Medicinska gaser är läkemedel
  - ISO certifierade etiketter, som har framtagits av Swedish Standards Institute [SIS], kan med fördel användas för märkning av läkemedel
-

Referenser

AFS 2005:5. *Cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt*. Stockholm: Arbetsmiljöverket (ändringsföreskrift AFS 2009:06).

AORN (2006). AORN Guidance Statement: Safe Medication Practices in Perioperative Settings Across the Life Span. *AORN Journal*. August 2006, 84 (2) 276-283.

AORN (2011). *Guideline for Medication Safety - Perioperative Standards and Recommended practices*. AORN :Denver

Jennings J (2007). Medication Safety: Just a Label Away. *AORN Journal*. 86(4) 618-625.

LVFS 2014:4. Läkemedelsverkets föreskrifter om beredning av radioaktiva läkemedel. Stockholm: Läkemedelsverket.

Socialstyrelsen Riskområden i hälso- och sjukvården
><http://www.socialstyrelsen.se/patientsakerhet/riskomraden>< (2017-10-30)

SFS 1988:220. *Strålskyddslag*. Stockholm: Riksdagen.

SFS 1993:100. *Högskoleförordningen*. Stockholm: Riksdagen.

SFS 1996:799. *Patientskadelag*. Stockholm: Riksdagen.

SFS 1998:204. *Personuppgiftslag*. Stockholm: Riksdagen.

SFS 2008:355. *Patientdatalag*. Stockholm: Riksdagen.

SFS 2009:400. *Offentlighets- och sekretesslag*. Stockholm: Riksdagen.

SFS 2010:659. *Patientsäkerhetslag*. Stockholm: Riksdagen.

SFS 2011:927. *Avfallsförordning*. Stockholm: Riksdagen.

SFS 2014:821. *Patientlag*. Stockholm: Riksdagen.

SFS 2015:315. *Läkemedelslag*. Stockholm: Riksdagen.

SOSFS 2000:1 Föreskrifter och allmänna råd om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården med ändringar

SOSFS 2016:88 (M). Stockholm: Socialstyrelsen.

SOSFS 2011:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Stockholm: Socialstyrelsen

---

Svensk sjuksköterskeförening (2012). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen inriktning mot operationssjukvård* ><http://www.swenurse.se> < 2017-10-30

Svensk sjuksköterskeförening (2012). *Svensk sjuksköterskeförenings strategi för utbildningsfrågor* ><http://www.swenurse.se> < (2017-10-30)

SIS, Swedish Standards Institute. SS-ISO 26825:2016. Svensk Standard. Anestesi- och respiratorutrustning - Etiketter för injektionssprutor innehållande läkemedel som administreras vid anestesi, avsedda att appliceras av användaren - färg, utformning och funktion (ISO 26825:2008, IDT).